

Відродження України”) тощо. І все ж, без сумніву, найґрунтовнішими постають статті, які розкривають загальноукраїнський культурний контекст та репрезентують Р. Гром’яка як ученого. Тут доцільно назвати такі студії, як “Ольжичева концепція формування національної свідомості”, “Феномен Уласа Самчука в українській культурі”, “Культура як інтегральний фактор національної консолідації”, “Місце і роль творчої інтелігенції в політичному житті України”.

Одне слово, рецензоване видання

збагачує не тільки творчий доробок Романа Гром’яка, а й ширше – українську словесність на сучасному етапі її розвитку. Книжка заслуговує на увагу синтезом філософського та естетичного підходів до культури загалом і літературного процесу зокрема. За все це належить висловити авторові подячне слово на знак гідного пошанування його праці.

Іван Зимомря

Отримано 22.02.2010 р. м. Дрогобич

УКРАЇНЬСЬКА ПОЕЗІЯ КІНЦЯ ХІХ – ПОЧАТКУ ХХ СТ. У СТРУКТУРНО-СЕМАНТИЧНІЙ ІНТЕРПРЕТАЦІЇ

Камінчук Ольга. Художній дискурс української поезії кінця ХІХ – початку ХХ ст. – К.: Педагогічна преса, 2009. – 352 с.

Хоча в сучасному літературознавстві існує вже чимало розвідок, присвячених проблемам українського письменства кінця ХІХ – початку ХХ ст., літературна спадщина цієї мистецької доби продовжує привертати увагу науковців. У монографічному дослідженні О. Камінчук українська поезія кінця ХІХ – початку ХХ ст. уперше розглядається як цілісне естетичне явище, чим зумовлена актуальність і наукова цінність праці. Монографія стала вдалим синтезом розгляду світоглядних характеристик, структури значення й аналізу поетики, формальних особливостей поетичного тексту. Запропонована в монографії О. Камінчук структурно-семантична інтерпретація поетичних творів особливо актуальна для дослідження літератури раннього модернізму, зокрема поезії межі ХІХ – ХХ ст., якій властива чітка мистецька означеність, структурна виразність художньої форми, а також мислительна сконцентрованість на онтологічній проблематиці, філософічність художнього узагальнення.

У рецензованому дослідженні українська поезія кінця ХІХ – початку ХХ ст. бачиться як художня форма осмислення буття людини в усій

багатовимірності зв’язків із природою, суспільством, культурою та абсолютною духовністю. Як основні світоглядні тенденції поезії межі ХІХ – ХХ ст. авторка виокремлює антропоцентричну культурософію, спіритуалістичні інтенції, натурфілософський детермінізм і раціоналістичний синтез, наголошує також на важливій онтологічній ролі романтичної двосвітності. Основний акцент зроблено на інтерпретації художньо-світоглядних категорій, які формують онтологічну концепцію (творчість, природа, любов, свобода, краса, смерть, час та ін.). Світоглядні параметри поетичного мислення аналізуються через їхній мовно-дискурсивний вияв у художньому тексті. Значна увага приділена дослідженню поетики вірша – образотворчих особливостей, композиційної побудови, ритмомелодичних засобів. Особливо слід відзначити докладний мікроаналіз поетичного твору, в якому простежується взаємозв’язок світоглядної проблематики й художньої структури вірша.

Дослідження поєднує загальну характеристику напрямів розвитку поезії кінця ХІХ – початку ХХ ст. і аналіз творчої індивідуальності

письменника. Виокремлення провідних естетичних тенденцій розвитку української поезії на межі XIX – XX ст. стає в монографії підсумком структурно-семантичного аналізу поетичного доробку М. Старицького, Олени Пчілки, І. Манжури, П. Грабовського, Б. Грінченка, І. Франка. В. Самійленка, І. Стешенка, Лесі Українки, Уляни Кравченко, Дніпрової Чайки, М. Чернявського, О. Олесь, М. Вороного, П. Карманського, В. Пачовського, Г. Чупринки, Б. Лепкого, С. Чарнецького, М. Філянського, а також поезії Я. Щоголева й П. Куліша пізнього періоду творчості. Дослідниця опрацювала значний обсяг художнього матеріалу: це і творчість відомих поетів помежів'я XIX – XX ст., і поетична спадщина менш знаних письменників, яка також була чинником художньої своєрідності української поезії кінця XIX – початку XX ст. Беручи за основу феноменологічні методи дослідження, авторка обирає перспективний шлях від окремого до загального, який дає змогу уникнути суперечності між матеріалом і невідповідною йому теоретичною схемою.

Аналіз поетичної творчості письменника в рецензованій монографії – не лише матеріал для загальних висновкових положень; він має також самодостатню наукову цінність як окреслення його творчої індивідуальності. У праці подано новаторське прочитання творчості низки українських поетів. Скажімо, І. Франко аргументовано розглядається як основоположник неокласицизму в українській поезії, у контексті неокласичних тенденцій проаналізовано поетичну спадщину В. Самійленка, у поезії Б. Грінченка простежено становлення неоромантизму, пізня творчість Я. Щоголева аналізується у зв'язку із зародженням неокласицизму й декадансу, у пізніх творах П. Куліша акцентовані процеси формування символізму. Значна увага приділена поетичній творчості Лесі Українки як знакової постаті українського неоромантизму, глибиною аналізу художньої структури вирізняється розгляд поезії М. Вороного, проникливість дослідницької інтерпретації творчої індивідуальності поета властива аналізу творів С. Чарнецького.

Художня специфіка української поезії кінця XIX – початку XX ст. розглядається в дослідженні О. Камінчук у структурно-типологічному контексті провідних художніх систем цієї мистецької епохи. Монографія становить собою спробу не лише окреслити художні особливості української поезії межі XIX – XX ст., а й систематизувати класифікацію поезії за світоглядно-естетичними тенденціями. У центрі уваги дослідниці – вияв художніх тенденцій просвітництва, романтизму, неокласицизму, неоромантизму, символізму й декадансу, проаналізований у дискурсивному аспекті, що передбачає широкий контекст розгляду структури поетичного твору, насамперед акцент на світоглядній проблематиці. Прикметною рисою дослідження стала виразна диференційованість особливостей кожного дискурсивного типу, водночас українська поезія кінця XIX – початку XX ст. розглядається як окреме цілісне естетичне явище. На основі аналізу поезії М. Старицького, Олени Пчілки, І. Манжури, П. Грабовського, Б. Грінченка, пізньої творчості Я. Щоголева й П. Куліша переконливо аргументується розгляд синтезу просвітницьких і романтичних тенденцій як окремого структурно-семантичного типу художнього дискурсу. Простежено становлення неокласицизму у творчості І. Франка, В. Самійленка та І. Стешенка. О. Камінчук подає докладний аналіз світогляду й поетики неоромантизму (Лесь Українка, Уляна Кравченко, Дніпрова Чайка, М. Чернявський, О. Олесь) та символізму (М. Вороний, П. Карманський, В. Пачовський, Г. Чупринка).

Новаторством дослідницького бачення вирізняється трактування художнього феномену декадансу. Авторка наголошує насамперед на тих рисах декадансу, які, на її думку, прикметні для української поезії, ті, що вирізняють специфіку декадансу у творчості українських поетів помежів'я XIX – XX ст. – Б. Лепкого, С. Чарнецького, М. Філянського – на тлі європейських літератур цього періоду.

Значна увага приділена дискурсивному синкретизму української поезії кінця XIX – початку XX ст., взаємодії різних художніх тенденцій. Поєднання типів художнього дискурсу акцентоване

як у конкретному аналізі поетичних творів, так і в узагальнених висновкових положеннях. Простежуються особливості дискурсивного синтезу, притаманні кожній художній системі поезії кінця XIX – початку XX ст. Водночас авторка виокремлює домінуючий тип художнього мислення у творчості письменника. Такий кут зору дає можливість спостерегти низку прикметних деталей художньої структури, зокрема співвідношення предметного і абстрагованого типів образотворення в поезії неокласичного типу.

Суттєва ознака рецензованого дослідження – увага до проблем національної специфіки української поезії межі XIX – XX ст. Акцентуються такі риси національної іманентності української поезії досліджуваного періоду, як світоглядна цінність абсолютної духовності, тривала рецепція романтичного типу художнього мислення, актуалізація просвітницьких тенденцій, провідна світоглядно-естетична роль неоромантизму, синтез естетикоцентричного та спіритуалістичного світовідчуття в символістичному дискурсі, натурфілософська онтологічна доміюанта декадансу. Особливо наголошено на рецепції романтизму

як основи формування світоглядно-естетичної специфіки української поезії межі XIX – XX ст., важливим джерелом онтологічної концепції та художньої структури української поезії кінця XIX – початку XX ст. бачиться також традиція епохи бароко.

Національна своєрідність творчості українських поетів кінця XIX – початку XX ст. проаналізована в контексті художніх тенденцій європейської літератури на тлі збагачення української поезії здобутками європейської художньої думки. Органічна єдність національної специфіки української поезії і європейського художнього досвіду найвиразніше окреслена в дослідженні символізму, насамперед творчості М. Вороного.

Новаторство наукового пошуку, зацікавленість актуальними проблемами сучасного літературознавства, уважне і глибоке прочитання художніх текстів дали можливість дослідниці розробити аргументовану й логічно послідовну концепцію художнього феномену української поезії кінця XIX – початку XX ст., долучаючись до осягнення духовно-естетичного універсуму поетичного слова.

Людмила Задорожна

Отримано 23.02.2010 р. м. Київ

Наші презентації

**Вертоград: Українське поетичне тисячоліття: Антологія / Упоряд.,
передм. І.Лучука. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2009. – 960 с.**

Антологія засвідчує безперервність поетичного розвитку в Україні за останнє тисячоліття.

Сюди увійшли твори 330 авторів від найдавніших до сучасних, зокрема давні пісні, псалми, анонімні тексти, загалом 909 поетичних творів чи фрагментів, тобто вперше зібрано українське поетичне тисячоліття, часто з коментарями самих авторів.

Автор також звернув увагу на вірші українських поетів, які писали іншими мовами; він вважає, що це одне зі свідчень чужомовності української літератури.

С.С.